

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 071 облік і оподаткування
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(назва програми)

на тему: Облік, аналіз та контроль стану та руху запасів

(на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад»)

(назва теми)

Виконавець:

студентка факультету ФМОІТ

Істратова Яна Олегівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к. е. н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Бойко Ольга Станіславівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ОДЕСА 2024

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ЗАПАСАМИ	6
1.1 Економічна сутність і роль запасів у виробництві. Класифікація і оцінка запасів в обліку підприємства	6
1.2 Нормативно-правова база обліку запасів на вітчизняних підприємствах	14
1.3 Проблемні питання обліку запасів за МСФЗ	17
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ДОСЛІДЖУВАНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ	25
2.1 Економічна характеристика базового підприємства	25
2.2 Документальне оформлення руху запасів на підприємстві	29
2.3 Практика обліку запасів на базовому підприємстві	34
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ, КОНТРОЛЬ І НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ	39
3.1 Мета, завдання і практика проведення внутрішнього контролю запасів на підприємстві	39
3.2 Аналіз ефективності використання запасів в системі управління виробничою діяльністю підприємства	45
3.3 Напрями удосконалення бухгалтерського обліку і аудиту запасів	53
ВИСНОВКИ	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Виробничі запаси є основною складовою активів підприємства, що безпосередньо впливає на його фінансовий стан та результати діяльності. Їх значення важливе не лише у структурі майна підприємства, але й у складі витрат, оскільки саме виробничі запаси формують основу собівартості готової продукції. Через це підприємства зосереджують значну увагу на обліку, аналізі та аудиті виробничих запасів.

Для забезпечення ефективного використання виробничих запасів підприємство має здійснювати комплекс заходів, що включає виявлення, кількісне вимірювання та реалізацію виявлених заходів. Цей підхід вимагає систематичного обліку та аудиту, якісного аналізу рівня та динаміки забезпеченості, а також ефективності використання виробничих запасів. Актуальність цієї теми полягає у необхідності постійного моніторингу та оптимізації виробничих запасів для підвищення ефективності роботи підприємства та зниження витрат. Основними джерелами інформації для таких досліджень є дані бухгалтерської та фінансової звітності підприємства.

Актуальність теми полягає в тому, що ключові етапи процесу управління виробничими запасами складаються з: систематичного обліку та аудит виробничих запасів; аналізу рівня та динаміки забезпеченості виробничими запасами; оцінки ефективності використання виробничих запасів. Тому, систематичний підхід до обліку, аудиту та аналізу виробничих запасів дозволяє підприємству підвищити ефективність їх використання, знизити витрати та забезпечити стабільність виробничого процесу.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних і методичних питань обліку, аудиту та економічного аналізу виробничих запасів. Дослідження практичних аспектів організації обліку та аудиту запасів на підприємстві та, на основі проведених досліджень і аналізу,

запропонування конкретних напрямків для удосконалення організації обліку, аналізу і контролю виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад».

Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити наступні **завдання:**

- дослідити існуючі підходи щодо економічної сутності і ролі запасів у виробництві, їх класифікації і оцінки;
- вивчити нормативно-правову базу обліку запасів на вітчизняних підприємствах;
- дослідити проблемні питання обліку запасів за МСФЗ;
- провести економічну характеристику базового підприємства;
- вивчити документальне оформлення руху запасів на підприємстві;
- проаналізувати організацію практики обліку запасів на базовому підприємстві;
- дослідити мету, завдання і практику проведення внутрішнього контролю запасів на підприємстві;
- виконати економічний аналіз ефективності використання виробничих запасів на підприємстві;
- розробити і запропонувати напрями удосконалення бухгалтерського обліку і аудиту запасів.

Об'єктом дослідження у кваліфікаційній роботі виступають процеси, що забезпечують ефективність обліку, аудиту і аналізу виробничих запасів.

Предметом дослідження роботи є теоретичні та практичні аспекти обліку та аудиту виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад».

Методологічною основою дослідження в цій роботі є систематичний підхід до вивчення і оцінки запасів на підприємстві. Цей підхід включає в себе використання відповідних стандартів, методів і процедур, що дозволяють забезпечити точність і достовірність інформації про запаси, а також оцінити їх ефективність та фінансові наслідки для підприємства.

Методологічною основою дослідження в цій роботі є систематичний підхід до вивчення і оцінки запасів на підприємстві, а саме: вивчення виробничих запасів підприємства в контексті загальної системи управління підприємством і комплексний аналіз, що охоплює всі аспекти обліку, аналізу і аудиту запасів. Цей підхід включає використання відповідних стандартів, методів і процедур: методи обліку запасів (ФІФО, середньозваженої вартості тощо); аудиторські методи: використання методів внутрішнього і зовнішнього аудиту, інвентаризації, перевірки відповідності внутрішніх контролів.

Методологічна основа дослідження дозволяє забезпечити всебічний і точний аналіз виробничих запасів підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад». Використання систематичного підходу, відповідних стандартів, методів і процедур гарантує отримання достовірної інформації про запаси, що є необхідним для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та підвищення ефективності діяльності підприємства.

Під час написання роботи, як **інформаційну базу** ми використовували наступні джерела: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Закон України «Про аудиторську діяльність», НП(С)БО 9 «Запаси», що регулює порядок оцінки та обліку запасів, інші релевантні НП(С)БО, які стосуються обліку та фінансової звітності; методичні вказівки щодо обліку запасів; Положення щодо проведення інвентаризації активів та зобов'язань; Інструкцію щодо заповнення та складання первинних документів для обліку запасів; Методичні вказівки та інструкції щодо оприбуткування та списання запасів; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України.

Використання законодавчої та нормативної бази, а також методичних вказівок та інструкцій забезпечило точність і надійність інформації про виробничі запаси підприємства, що сприяє ефективному управлінню запасами і формуванню достовірної фінансової звітності.

ВИСНОВКИ

Виробничі запаси, які включають сировину, матеріали, напівфабрикати, паливо, комплектуючі вироби та інші матеріальні ресурси, є невід'ємною частиною виробничого процесу. Вони необхідні для здійснення виробничих операцій і впливають на собівартість готової продукції, маючи значний вплив на фінансові показники підприємства.

Оскільки виробничі запаси постійно знаходяться у процесі обігу та змінюють свою вартість, їх раціональне та ефективне використання має велике значення для підприємства. Показники, такі як собівартість продукції, прибуток, рентабельність, а також залишки виробничих запасів, темпи обігу, грають ключову роль у фінансовому аналізі підприємства.

В умовах ринкової економіки підприємства, які зосереджуються на обліку та аналізі виробничих запасів, приймають більш обґрунтовані та ефективні рішення. Це стає можливим завдяки точній інформації про стан фінансів та обігу виробничих запасів. Отже, вимоги до обліку виробничих запасів і оцінки фінансового стану підприємства є високими, і необхідні подальші дослідження та удосконалення в цій сфері.

На базі проведеного дослідження, вивчаючи нормативно-правові акти, наукову і періодичну літератури стосовно обліку виробничих запасів нами було зроблено наступні висновки:

1. Виробничі запаси є частиною оборотних активів організації, і їх обсяги, придбання та використання безпосередньо впливають на безперервність виробничого процесу. Вони складають значну частку собівартості продукції. Тому, правильний облік виробничих запасів забезпечує своєчасний контроль за їх використанням.

Економічна сутність запасів полягає в їх ролі в управлінні оборотними активами підприємства та забезпеченні безперервності виробничих процесів і задоволенні потреб споживачів. Запаси представляють собою матеріальні

або нематеріальні активи, які зберігаються підприємством для подальшого використання або продажу.

Управління запасами є ключовим елементом ефективного управління підприємством, оскільки неправильне планування та контроль запасів можуть спричинити зайві витрати, дефіцит товарів, виробничі простої або незадоволеність споживачів.

2. В Україні бухгалтерський облік запасів регулюється законодавчими актами, які спільно визначають правила та принципи їх обліку. Методичний підхід до бухгалтерського обліку виробничих запасів регулюється П(С)БО 9 «Запаси», який визначає методологічні засади формування у бухгалтерському обліку інформації про запаси і розкриття її у фінансовій звітності.

3. На підприємствах можуть виникати проблеми з обліком запасів через різноманітні фактори, що створюють виклики як для бухгалтерів, так і для керівництва. Серед них: визначення справедливої вартості запасів; класифікація запасів; контроль за рухом запасів; методи оцінки запасів; планування та управління запасами; вплив податкового законодавства. Вирішення цих проблемних питань вимагає уважності, аналізу та використання відповідних методів та стратегій управління запасами.

Дослідивши особливості обліку виробничих запасів на базовому підприємстві: вивчивши організаційно-економічну характеристику підприємства, дослідивши документальне оформлення руху виробничих запасів на підприємстві, вивчивши особливості обліку виробничих запасів у ТОВ «Телекарт-Прилад», ми дійшли таких висновків

1. Підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» є сучасним виробничим підприємством, спеціалізованим у виробництві сучасних цифрових засобів зв'язку для силових структур та продукції для енергетичного сектора. Бухгалтерська діяльність і формування фінансової звітності підприємства провадяться відповідно до нормативно-правової бази України та регламентуються наказом про облікову політику. Фінансова звітність

формується відповідно до Національних стандартів фінансової звітності, що забезпечує надійність та стандартизацію у фінансовому обліку підприємства.

2. Аналіз основних економічних показників дозволяє зробити висновок, що ТОВ «Телекарт-Прилад» веде активну, економічну, прибуткову діяльність. Чистий прибуток підприємства у 2023 році склав 105221 тис. грн., що на + 99261 тис. грн. більше, чим у 2021 році. Це пов'язано із збільшенням асортименту продукції, відповідно і збільшенням виручки від реалізації на + 503157 тис. грн. у 2023 році у порівнянні із 2021 роком. Рентабельність продукції у 2023 році зросла майже у двічі з 10,16% у 2021 році до 18,91% у 2021 році.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня бакалавра було проведене дослідження щодо економічного аналізу і контролю обліку виробничих запасів і отримані такі результати:

1. Для досягнення мети та поставлених завдань щодо проведення внутрішнього контролю виробничих запасів, ми запропонували керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» провести наступний перелік процедур внутрішнього контролю: перевірка коректної класифікації виробничих запасів відповідно до П(С)БО; аналіз первинних документів з надходження виробничих запасів; контроль за правильністю оформлення первинних документів з видачі виробничих запасів для виробництва; перевірка первинних документів, що стосуються складського обліку виробничих запасів; аналіз динаміки запасів на підприємстві; оцінка структури та складу запасів, розрахунок показників оборотності та тривалості обороту запасів, визначення чинників, що впливають на тривалість обороту запасів та інші.

2. За результатами аналізу можна зробити висновок, що усі показники платоспроможності ТОВ «Телекарт-Прилад» у період з 2021 по 2023 роки збільшилися. Коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2023 році 0,29 при нормі 0,2-0,25, що свідчить про абсолютну ліквідність підприємства. Коефіцієнт швидкої ліквідності у 2023 році збільшився на +0,18 пунктів у порівнянні із

2021 роком, але не досягнув нормативного значення 0,8-1. Коефіцієнт загальної ліквідності у 2023 році збільшився на 0,13 пунктів у порівнянні із 2021 роком, коли його значення було 0,96. Все це, свідчить про платоспроможність ТОВ «Телекарт-Прилад» на протязі останніх трьох років з 2021 по 2023 роки. Підприємству рекомендовано збільшувати обсяги ліквідних активів – грошових коштів за рахунок зменшенням дебіторської заборгованості підприємства.

3. На основі проведеного дослідження ми рекомендуємо керівництву підприємства наступне удосконалення організації обліку і контролю виробничих запасів:

1. Розробити детальні інструкції для конкретних виконавців з метою уникнення помилок і порушень при зборі і реєстрації оперативних фактів та виробничих запасів. Ці інструкції можуть бути у формі посадових інструкцій, виписок з графіків документообігу, які визначатимуть порядок і терміни реєстрації даних, а також використовувати систему заохочень і покарань для стимулювання виконання обов'язків.

2. Вдосконалити виконання розробленого графіка документообігу з обліку виробничих запасів, довівши його до виконавців, і чітко визначити їх функції при створенні і перевірці первинних документів.

Впровадження і застосування рекомендацій допоможе знизити ризик помилок і недоліків у процесі обліку виробничих запасів та забезпечити більш ефективний контроль за цим процесом на підприємстві.

Застосування рекомендацій, наданих керівництву ТОВ «Телекарт-Прилад» у кваліфікаційній магістерській роботі, підвищить рівень обліку та контролю виробничих запасів, сприятиме формуванню достовірної фінансової звітності і покращить рівень фінансової інформації для зовнішніх і внутрішніх користувачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Безкоровайна Л. В. Особливості використання та обліку спеціального одягу за національними і міжнародними стандартами. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 40. С. 427-432.
2. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський облік. 3-є вид., перероблене і доповнене. Житомир: ПП Рута, 2001, 672с
3. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами: *практичний посібник* / С.Ф. Голов, В.М. Костюченко. К.: Лібра, 2004. 880 с. 2.
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : *Наказ Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291 / Мін. фін. України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 19.01.2024).
5. Левченко О. П. Шляхи удосконалення організації обліку виробничих запасів. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні наук)* 4 (2014): 266-270.
6. Майданевич П. Н., Емцова М. С. Особенности учета производственных запасов по международным стандартам финансовой отчетности. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. № 1 (17). 2012. С. 177-180.
7. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» [Електронний ресурс]: затв. Комітетом з міжнар. бухг. Станд. від 01.01.2005 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_021(дата звернення: 02.11.2023)
8. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : *Наказ Мініст. фін. Укр. від 07 лютого 2013 р. № 73 / Мін. фін. Укр.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 16.12.2023)

9. Осницька Н.А. Нормативне регулювання операцій з давальницькою сировиною: порівняльний аспект. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. Серія: Бухгалтерський облік, контроль і аналіз.* 2011. № 2(17). С. 242-251.

10. Павлик Соломія, and Михайло Кузуб. Облік запасів в умовах воєнного стану. *Матеріали конференцій МНЛ 7 жовтня 2022 р., м. Біла Церква (2022):* 34-36. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/122> (дата звернення: 16.12.2023)

11. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.12.2023).

12. Подмешальська, Ю. В., and О. В. Парнюк. Документальне забезпечення обліку товарних запасів на підприємстві. *Агросвіт* 22 (2020): 97-104.

13. Подмешальська Ю.В., Скирдова О. А. Бухгалтерський облік и управлінський облік виробничних запасів. *Інвестиції: практика та досвід.* 2021, 21: 93-99.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : *Наказ Міністерства фінансів України від 20 жовтня 1999 р. № 246.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 18.11.2023).

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : *Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 1999 р. № 290* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення: 17.11.2023).

16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : *Наказ Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999р. № 318.* URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 17.11.2023)

17. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : *Наказ Міністерства фінансів України від 02 вересня 2014 р. № 879*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 18.11.2023).

18. Порядок визначення розміру збитку від розкрадань, нестач, псування матеріальних цінностей : *Пост. КМУ від 22 січня 1996 р. № 116*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF> (дата звернення: 19.10.2023).

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : *Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV* / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 18.10.2023)

20. Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини і матеріалів: *наказ Міністерства статистики України від 21.06.1996р. № 193* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text> (дата звернення: 18.10.2023)

21. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації : *Постанова Кабінету Міністрів України 20.03.2022 № 326*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення 20.09.2023 р.).

22. Пристемський Олександр, and Я. С. Супрун. Особливості обліку запасів підприємства на основі вітчизняних та міжнародних стандартів. ДВНЗ «Херсонський державний аграрний університет», 2020.

23. Пристемський, О. С., and А. Ж. Сакун. Теоретико-методологічні аспекти обліку товарних операцій на підприємствах торгівлі. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)* 1.47 (2023). <https://oj.tsatu.edu.ua/index.php/zbirnyk/article/view/539> (дата звернення 20.01.2024 р.).

24. Рогозний С., Дядюн О. Особливості застосування облікових оцінок за МСФЗ в умовах воєнного стану: оцінка запасів у форс-мажорних ситуаціях. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/reader/BZ013787> (дата звернення 20.01.2024 р.).

25. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навч. Посібник / В.В. Сопко. К., 2006. 526 с.

26. Скуміна, А. В., К. В. Ломака, and О. С. Ангелова. Проблеми обліку виробничих запасів на сільськогосподарських підприємствах та напрями їх вирішення. *Агросвіт* 24 (2011): 84-86.

27. Томчук О. Ф. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві. *Фінанси, облік, банки*. № 1 (24). 2019

28. Шавурська О. Нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку у підприємствах гірничодобувної галузі. *Інвестиції*. 2023 (63).

29. Шевченко, Л. Я., & Мулява, В. Р. (2022). Сутність виробничих запасів, проблеми обліку та напрями його вдосконалення на підприємстві. *Економіка, управління та адміністрування*, (4(102), 72–76. [https://doi.org/10.26642/ema-2022-4\(102\)-72-76](https://doi.org/10.26642/ema-2022-4(102)-72-76)

30. Шепотиненко О. В. Облік виробничих запасів відповідно до МСФЗ та П(С)БО. *Інноваційний потенціал економіки: сучасні концепції формування та управління*: зб. матер. всеукр. наук.-практ. конф., м. Одеса, 4 груд.2021 р. Одеса: ОНУ, 2021.

31. Щодо особливостей відображення в бухгалтерському обліку витрат: лист Міністерства фінансів України від 29.06.2016 р. № 31-11410-07-10/18732 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1705201-16#Text> (дата звернення 20.11.2023 р.).

32. Чаюн І.Ю. Управління матеріало-технічним забезпеченням підприємства : навч. посіб. / І.Ю. Чаюн, І.Ю. Бондар. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 111 с.